

BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2017

VOOR GEMEENTEN

MET HART VOOR ERFGOED

betrokken
innovatie
burgers
cultureel
musea
monumenten
toerisme
erfgoed

archeologie
activiteiten
archieven
bijzonder
belang
erfgoedbeleid
educatie
initiatieven

Kunsten '92

2017

Voorwoord van de voorzitter

Ik weet niet hoe het u vergaat bij het zien van de verwoesting van die prachtige monumenten in Palmyra door IS. Mij snijdt het door de ziel. De beroemde koningin Zenobia van Palmyra, die in de 3^e eeuw grote delen van het Oost Romeinse rijk had veroverd, zou zich in haar graf omdraaien.

Zulke verwoestingen maken we in Nederland gelukkig niet mee. Hoewel in de vijftiger jaren ook in Nederland van heel wat historische steden de binnensteden ernstig in hun historische waarde zijn aangetast. Het beleid was er toen op gericht het werken in de stad te laten plaatsvinden - met sloop van historische delen voor de bereikbaarheid - en het slapen in de suburbs. Gelukkig is men daar, soms wel erg laat, weer op teruggekomen.

Met des te meer plezier zien we hoe zorgvuldig veel gemeenten, gesteund door het particulier initiatief, met hun geschiedenis en hun identiteit nu omgaan. De **BNG Bank Erfgoedprijs** is ingesteld om dit beleid te ondersteunen en te stimuleren.

De jury heeft ook dit jaar, tijdens alweer de zevende editie van de **BNG Bank Erfgoedprijs**, genoten van het hele selectie- en beoordelingsproces. Van de toelichting op de aanmelding, de incognito bezoeken aan de vijf gemeenten en als hoogtepunt de pitches van de vijf genomineerden; te gast bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed presenteerden alle genomineerden aan elkaar en de jury wat erfgoed in hun gemeente betekent.

Bijzonder van de incognito bezoeken is dat de juryleden niet alleen monumenten, musea, archieven en bibliotheken bezoeken, maar ook burgers aanspreken op straat of in de kroeg, die ons dan nieuwsgierig vragen waarom we dat allemaal willen weten. Meestal blijkt bij deze gesprekken dat de gemeenten niet alleen op papier zeggen dat ze de burgers erbij betrekken, maar dat ook werkelijk doen.

Breda, Den Haag, Hoorn, Oldenzaal en Zutphen hebben zich alle vijf van hun beste kant laten zien en worden in dit boekje nog eens uitgelicht om inspirerende voorbeelden te delen. Vijf winnaars, waarvan we er één als superwinnaar hebben uitgekozen. Welke dat is, vertellen we u op 24 maart in Beesel, de winnaar van vorig jaar en vindt u verderop in dit boekje.

James van Lidth de Jeude
Voorzitter bestuur
BNG Cultuurfonds
Juryvoorzitter
BNG Bank Erfgoedprijs

BNG Bank Erfgoedprijs Editie 2017

Sinds 2010 wordt op initiatief van het Erfgoedplatform van **Kunsten '92** een nationale prijs toegekend aan de gemeente met het beste erfgoed-beleid: de **BNG Bank Erfgoedprijs**. Met deze prijs ter waarde van € 25.000 wil het Erfgoedplatform uitstekende voorbeelden van de gemeentelijke erfgoedpraktijk delen en andere gemeenten inspireren. Zo draagt de prijs bij aan goede zorg voor ons erfgoed, of het nu om gebouwde monumenten, archeologie, museale collecties en archieven, of om historisch landschap, groen, mobiel en immaterieel erfgoed gaat.

De prijs stimuleert gemeenten om cultureel erfgoed ook in te zetten ter versterking van beleidsterreinen als toerisme, cultuur, onderwijs, sociale zaken, ruimtelijke ontwikkeling en economie. Alle gemeenten in Nederland kunnen meedingen naar deze prijs, die beschikbaar is gesteld door hoofdsponsor BNG Cultuurfonds.

afb.01 Jury bij pitches

afb.02 Jury bij restauratie

CRITERIA

De criteria van de BNG Bank Erfgoedprijs luiden als volgt:

- Wat is de visie van de gemeente op het gebied van erfgoed?
- Op welke andere beleidsterreinen speelt erfgoed een rol?
- Welke rol krijgen inwoners bij het erfgoed en het gemeentelijke erfgoedbeleid?
- Welke plaats is er voor jeugd [onderwijs, erfgoededucatie] en/of de participatie van ouderen?
- Hoe communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de –projecten?
- Wat doet de gemeente met erfgoed als innovatieve factor?
- Welk beleid is recent gerealiseerd beleid en welke projecten zijn nog plannen?
- Grootte en inzet van het erfgoedbudget

Tegelijkertijd hield men wat betreft de criteria de volgende aspecten tegen het licht:

- Plannen: geeft de gemeente erfgoed een duidelijke plaats in haar plannen?
- Praktijk: blijft het niet bij woorden, maar voert zij dat beleid ook uit, liefst op vernieuwende wijze?
- Participatie: schakelt zij burgers, ook jongeren en ouderen, in bij dat erfgoedbeleid?

DE JURY VAN DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2017 BESTAAT UIT:

James van Lidth de Jeude

juryvoorzitter; voorzitter bestuur BNG Cultuurfonds en voormalig burgemeester Deventer

Janneke Bierman

architect en directeur BiermanHenket architecten

Cees van 't Veen

algemeen directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Karel Loeff

directeur Erfgoedvereniging Heemschut

Patrick Timmermans

directeur Erfgoed Brabant

Arnoud Odding

directeur Rijksmuseum Twenthe en Museum Twentse Welle

De jury

De juryleden aan het woord over het belang van de prijs en over hun rol als jurylid

JANNEKE BIERMAN:

“Erfgoed gaat niet alleen over de look and feel van historische steden, straten, dorpen of pleinen. Het gaat erom hoe dat erfgoed functioneert in de hedendaagse maatschappij; hoe erfgoed kan worden ingezet, hoe het door bewoners wordt beleefd, hoe het voor verbinding zorgt. Het doorgeven van onze geschiedenis aan de jongere generatie via ons erfgoed is belangrijk voor het behoud van onze culturele waarden. Interessant om te zien dat deze thema's bij het erfgoedbeleid van gemeenten op geheel eigen wijze worden uitgewerkt.”

JAMES VAN LIDTH DE JEUDE:

“We hebben ook dit jaar van het proces van jureren genoten. Wat een enthousiasme bij de gemeenten, die zich hebben aangemeld voor de prijs. Wat is het leuk om incognito op bezoek te gaan. Vaak konden we constateren dat de samenwerking van de gemeente met bewoners en organisaties niet alleen op papier bestaat. Ook maken veel gemeenten steeds intensiever gebruik van sociale media en internet om met de bewoners te communiceren en hun beleid naar “binnen” en naar “buiten” te tonen. Het hoogtepunt is voor mij de middag met de pitches, waarbij elke genomineerde zijn beleid met verve presenteert aan de jury, maar eveneens aan de collega genomineerden. Zo leren we ook van elkaar!”

PATRICK TIMMERMANS:

“Ik vind het fantastisch dat erfgoed steeds steviger op de gemeentelijke kaart staat. Niet om zomaar een stapel stenen te restaureren en ‘we hebben weer een leuk monumentje opgeknapt’, nee, gemeenten beseffen meer en meer dat integrale

aandacht voor erfgoed bijdraagt aan het welzijn in en de welvaart van de lokale gemeenschap. Erfgoed voor bewoners en bezoekers! Dat zie ik telkens terug in de vele aanmeldingen voor de **BNG Bank Erfgoedprijs**, ook dit jaar weer. We zijn op de goede weg: erfgoed doet het goed!”

KAREL LOEFF:

“Erfgoed is meer dan een decor of een traditie, het vertelt een verhaal over de identiteit van mensen en hun omgeving. Gemeenten kijken steeds meer integraal naar hun erfgoedbeleid. Dat is logisch, en terecht. Vanuit een gedeelde visie is er bovendien meer te bereiken. En dat laten de inzenders van de **BNG Bank Erfgoedprijs** meer en meer zien.”

CEES VAN 'TVEEN:

“Erfgoed vertelt het verhaal van uw gemeente. Het is bepalend voor de identiteit. Welke sporen hebben de vorige generaties, onze voorouders, nagelaten? Hoe willen we daarmee omgaan? Respecteren wij die, houden we die in stand, of vervangen wij ze door hedendaagse creaties of ideeën? Een zorgvuldige afweging is op zijn plaats. Elke keer weer.”

ARNOUD ODDING:

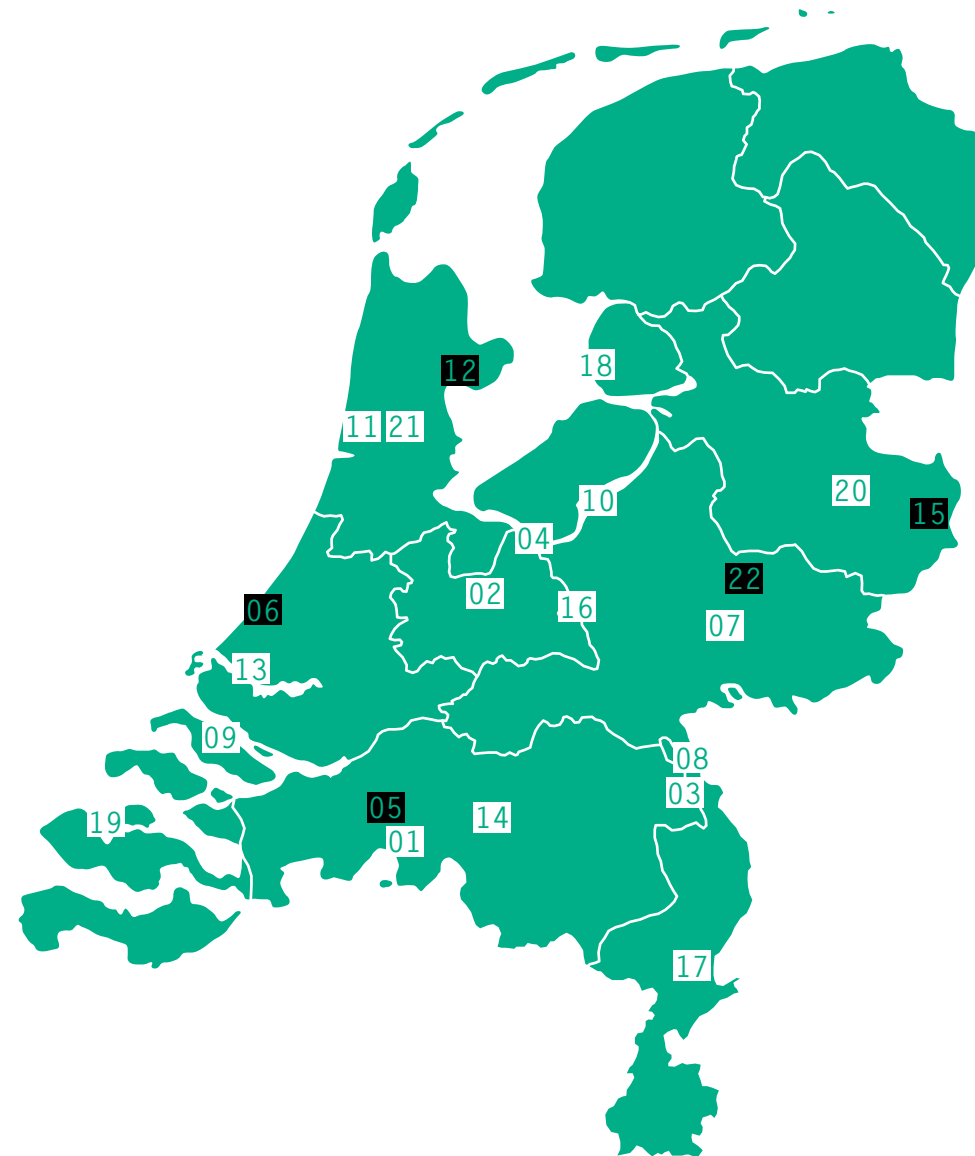
“Erfgoed is onderdeel van ons lange termijn-geheugen. Het vertelt waar we vandaan komen, hoe we leefden en vooral wie we waren. Als je weet wie je was kun je ook beter begrijpen wie je bent of wie je wezen wilt. Erfgoed is meer dan een mooi decor, erfgoed helpt ons nieuwe wegen te vinden. Logische wegen in verwarrende tijden.”

Organisatorisch wordt de jury ondersteund vanuit Kunsten '92 door Heleen Alberdingk Thijm en Maria Lamslag.

Tussen juni en september 2016 konden gemeenten zichzelf aanmelden én worden voorgedragen door derden voor de **BNG Bank Erfgoedprijs 2017**. 11 gemeenten meldden zich op eigen initiatief aan. 19 gemeenten werden voorgedragen. Aan de voorgedragen gemeenten werd door **Kunsten '92** gevraagd of zij hun voordracht wilde omzetten in een aanmelding. Van de 19 voorgedrachten hebben uiteindelijk 11 gemeenten zicht aangemeld. Zo kwam het totaal van het aan aantal aanmeldingen voor de **BNG Bank Erfgoedprijs 2017** op maar liefst 22 gemeenten. Uit alle aanmeldingen selecteerde de onafhankelijke vakjury vijf gemeenten als kanshebbers voor de **BNG Bank Erfgoedprijs 2017**: Breda, Den Haag, Hoorn, Oldenzaal en Zutphen. Deze vijf genomineerden voldeden allen aan een aantal belangrijke criteria, zoals een brede visie op cultureel erfgoed, met voldoende evenwicht tussen monumenten, tradities, musea, archieven, archeologie [indien van toepassing] en collecties. Maar ook doorstonden zij de eerste toets van aansluiting met andere beleidsterreinen zoals cultuur, ruimtelijke ordening en toerisme. Innovatie en inspiratie scoren goed. Bovendien lijken zij de interesse en initiatieven van de bewoners actief in te zetten.

AANMELDINGEN 2017

01. Alphen-Chaam	09. Goeree-Overflakkee	17. Roermond
02. De Bilt	10. Harderwijk	18. Urk
03. Boxmeer	11. Heemskerk	19. Veere
04. Bunschoten	12. Hoorn [genomineerd]	20. Wierden
05. Breda [genomineerd]	13. Maassluis	21. Wormerland
06. Den Haag [genomineerd]	14. Oisterwijk	22. Zutphen [winnaar]
07. Doesburg	15. Oldenzaal [genomineerd]	
08. Gennep	16. Renswoude	

Wie aan deze derde grootste stad van de provincie Noord-Brabant denkt, ziet de historische binnenstad met sporen van militair en katholiek verleden voor zich. De vestingwallen en militaire objecten zijn, samen met prominent aanwezig religieuze bouwwerken als de Onze Lieve Vrouw Kerk en het Begijnhof, niet alleen historische iconen, maar ook herkenningspunten in de stad Breda. De historische band met het Huis Nassau wordt door de gemeente jaarlijks geëerd en levendig gehouden door culturele evenementen op de Naussaudag. Het is een prachtig moment om de bewoners bij de culturele erfenis van de gemeente te betrekken en Breda aan bezoekers te tonen. Uiteraard is dit rijke historische verleden van Breda daarnaast in tal van museale en archeologische objecten, in verhalen, legenden en gebruiken terug te vinden.

Genomineerd Breda

Uit de moderne geschiedenis hebben de bombardementen in de Tweede Wereldoorlog, de stadsvernieuwingen in de jaren '60 en '70 en de herindeling met omliggende dorpen hun ruimtelijke weerslag gevonden in de gemeente. En ook nu kent Breda weer grote herontwikkelingsgebieden, zoals het pas opgeleverde vernieuwde Centraal Station en omgeving. Het culturele landschap én de wijze waarop het verhaal van Breda verteld wordt blijven daarnaast in beweging. Zo zullen het **Museum of the Image MOTI** en het **Breda's Museum** in 2017 tot **Stedelijk Museum Breda** fuseren.

Volgens de gemeente ligt de kracht van haar erfgoedbeleid voornamelijk in de integrale benadering met andere beleidsterreinen. Erfgoed is organisatorisch bij de gemeente ondergebracht binnen de afdeling Ruimtelijke Ordening, maar speelt bijvoorbeeld ook een rol bij het cultuurbeleid, leegstandsbeleid, citymarketing, evenementenbeleid en duurzaamheid.

Het betrekken van inwoners bij het erfgoedbeleid is een nieuw speerpunt voor de gemeente Breda. Naast het organiseren van grote gratis toegankelijke publieksevenementen zoals de **Naussaudag** en de **Open Monumentendag**, investeert de gemeente in duidelijke communicatie én interactie met de Bredanaren. Goed voorbeeld waren de 'kampvuursessies' waarbij inwoners en organisaties werden uitgenodigd om een avond te brainstormen en ideeën uit te wisselen voor het toekomstig erfgoedbeleid. Een ander voorbeeld is de community **CultuurBreda** die voor het opstellen van het gemeentelijk Cultuurbeleid is opgericht. In toenemende mate wordt ook het erfgoedveld hierbij betrokken. Via **ErfgoedWeb Breda** worden verhalen, plekken en collecties gedeeld met het publiek. Speciaal voor het primair onderwijs is **ErfgoedWeb**

afb.01 Willemstraat [stationsgebied]
afb.02 Grote markt Breda
afb.03 Muurschildering als onderdeel
van de [Blind Walls Gallery](#)

Junior ontwikkeld, waarmee ook de jeugd in contact wordt gebracht met de lokale verhalen, voorwerpen en plekken die zo eigen zijn voor de Brabantse stad.

Wat springt eruit? In de gemeente zijn veel interessante ruimtelijke en culturele vernieuwingen gaande, waarbij Breda zijn erfgoed als essentiële factor meeneemt. Daarbij is er groeiende aandacht voor het betrekken van de gemeenschap.

Den Haag

Den Haag is met haar kustlijn van elf kilometer Nederlands grootste stad aan zee. De unieke ligging en de ouderdom van de nederzetting [meer dan 5000 jaar] leveren een rijk bezit aan karakteristieken op. Zoals het vroeger zelfstandige Scheveningen, de badplaats Kijkduin, de natuurrijke omgeving, maar ook de stad met haar bijzondere gebouwen. Dit alles verbonden met de functie van Den Haag als Rijkshoofdstad en standplaats van vele [inter]nationale rechtscolleges.

Behalve in het gebouwde erfgoed is deze rijkdom ook te vinden in de bodemschatten, haar musea en rijke collecties. Daarnaast hebben de vele wijken van Den Haag door de verschillende bouwperiodes en functies hele eigen karakters. Speciale vermelding verdient daarbij De Binckhorst, een deels herbestemd bedrijventerrein met internationale, ambachtelijke en creatieve bedrijven. Maar de wijken kennen ook hun unieke karakters door de grote diversiteit aan bewoners, met hun eigen verhalen en tradities. De gemeente ziet erfgoed als belangrijke 'asset' van de ruimtelijke kwaliteit van de stad, met haar prachtige historische kern, het Binnenhof en de mooie musea. Deze kwaliteiten worden actief ingezet bij het aantrekken van [buitenlandse] instellingen en bedrijven die zich in de stad willen vestigen. Daarnaast speelt erfgoed een rol op de terreinen volkshuisvesting,

ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid, educatie, cultuur, toerisme, economie en sociale cohesie. Zo faciliteert de gemeente bijvoorbeeld het project 'Erfgoed Haagse migranten', waarmee het Haags Historisch Museum inwoners met een migratieachtergrond betreft bij projecten over het Haagse Erfgoed en hun verhaal een plek geeft.

De gemeente deelt het verleden met haar inwoners door erfgoed mee te nemen in de [her]inrichting van de openbare ruimte. In een laagdrempelig netwerk van de wijkbibliotheken zijn Historische Informatiepunten [HIP's] opgesteld waar bewoners via presentaties en activiteiten in aanraking komen met het Haagse erfgoed. Natuurlijk kent de gemeente ook jaarlijks terugkerende publieksevenementen zoals de Dag van de Haagse Geschiedenis, het Designkwartier, de Bunkerdag, Museumnacht, Open Monumentendag, het Zeeheldenfestival en de Nationale Archeologiedagen. Met jong en oud wordt gecommuniceerd via websites, publicaties en exposities én social media, 3D-animaties en apps.

Wat springt eruit? Het uitgebreide aanbod van erfgoed en de verscheidenheid aan hedendaagse functies zorgen voor een zeer rijk palet. Er is aandacht voor hele specifieke onderwerpen en microverhalen, waar de inwoners bij worden betrokken. Voorbeelden hiervan zijn de plannen voor het migranten-erfgoedcentrum en themagerichte publicaties.

- afb.01 Hofvijver
- afb.02 Het Binnenhof tijdens Open Monumentendag
- afb.03 De Dag van de Haagse Geschiedenis
- afb.04 Historisch Informatiepunt

Hoorn heeft als gemeente een belangrijke regiofunctie. Niet alleen voor de voormalige tuindersdorpen Blokker en Zwaag – bekend door de fruitteelt en glastuinbouw – die binnen haar gemeentegrenzen vallen, ook binnen de driehoek met de overige West-Friese historische Zuiderzeesteden Enkhuizen en Medemblik. Hoorn speelt een belangrijke werkgeversrol, maar huisvest sinds de jaren '60 vanwege haar gunstige verbinding met Amsterdam en de Rijksaanwijzing als 'groei kern', ook veel forenzen.

- afb.01 Haven en hoofdtoren Hoorn
- afb.02 Scheepswrak
- afb.03 Het herbestemde Oostereiland
- afb.04 Open Monumentendag Hoorn 2016

Genomineerd Hoorn

Hoorn profileert zichzelf echter vooral als historische stad, waarbij de geschiedenis van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en West-Indische Compagnie en van de walvisvaarders een nadrukkelijke rol krijgt. Dit is goed terug te zien in de historische panden in de binnenstad, maar ook in de haven en het succesvol herontwikkelde Oostereiland, waar de replica van het schip De Halve Maen is aangemeerd. In het Westfries Museum komt men via objecten, verhalen en Augmented Reality in aanraking met vele geschiedenislagen van Hoorn. Daarbij is ruimte voor een kritische blik op het 17de en 18de-eeuwse verleden. Met tentoonstellingen en vernieuwde informatieborden, zoals bij het standbeeld van Jan Pieterszoon Coen, wordt uitgelegd dat de rijkdom uit de Gouden Eeuw nauw verbonden is met slavenhandel en economische uitbuiting van de voormalige koloniën.

De Gemeente Hoorn hecht er daarnaast veel waarde aan om lokale geschiedenis en tradities als kermis, carnaval en de tuindersgeschiedenis een plek te geven in haar beleid. Waar mogelijk worden initiatieven van onderop ondersteund en wordt de bevolking actief betrokken bij het ontwikkelen van nieuw erfgoedbeleid. Dit heeft onder meer geleid tot een thematisch werkwijze: aan de hand van themajaren geeft de gemeente erfgoed periodiek een nieuwe impuls. Zo was het jaar 2015-2016 een succesvol 'Jaar van Kaap Hoorn' en zal Hoorn binnenkort in de ban zijn van 'Goud'. Met een brede programmering zoals theatervoorstellingen, tentoonstellingen, zeilavonturen, kunstprojecten, educatieve projecten en publicaties kunnen bezoekers en inwoners steeds iets nieuws leren over de Hoornse geschiedenis.

Wat springt eruit? Een duidelijke profilering als historische Zuiderzeestad, met daarbij ruimte voor nieuwe perspectieven en ontwikkelingen. Hoorn vervult een belangrijke regiofunctie. Historie is een waardevol 'asset' in het aantrekkelijke vestigingsklimaat.

Oldenzaal

Oldenzaal, de Glimlach van Twente, zo luidt de slogan van de Overijsselse gemeente. In Oldenzaal komt het Twentse **naobarschap** en de bescheidenheid tot een verrassende mix met een levendige en bruisende bourgondische cultuur. Zo is Oldenzaal bijvoorbeeld één van de weinige gemeenten boven de grote rivieren van Nederland waar carnaval uitbundig wordt gevierd. Elk jaar trekt de Grote Twentse Carnavalsoptocht ruim 100.000 bezoekers naar de “Boeskoolstad”. Ook buiten de carnavalstijd weet men de gemeente te vinden.

afb.01 Binnenstad Oldenzaal

afb.02 Archeologische opgravingen St. Plechelmsplein

afb.03 Sinti-monument in de Herdenkingstuin

In de binnenstad valt de St. Plechelmusbasiliek op. De 61 meter hoge toren is door actieve inzet van Oldenaren behouden en nu te beklimmen. Het is een tastbaar restant van het religieuze centrum. Met de aantrekkelijke winkelstraten, het horeca- en evenementenaanbod en het nationaal landschap van Noordoost-Twente als achtertuin, heeft de gemeente haar inwoners en bezoekers heel wat te bieden.

De Gemeente Oldenzaal hecht er belang aan om zaken te laten zien die op het eerste gezicht verdwenen lijken. Bijvoorbeeld in de Herdenkingstuin, die in samenwerking met verschillende burgerinitiatieven is ingericht op een plek waar veel historische lagen van de stad bijeenkomen. Zo is de loop van de voormalige immunitetsgracht gevisualiseerd als kleine waterstroom en hebben de gewassen een symbolische link naar christelijke of andere religieuze en spirituele overtuigingen. Met diverse monumenten is het ook een plek voor bezinning. Onder andere de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog worden herdacht, met speciale aandacht voor de Joodse oorlogsslachtoffers en de Oldenzaalse Sinti.

Voor ouderen is het een stilteplek, een plaats om te herdenken, voor jongeren is het een plek om te leren.

Het erfgoedbeleid van de gemeente blijft in ontwikkeling. In 2014 is door de Oldenzaalse gemeenteraad de kadernota cultureel erfgoedbeleid 2014-2018 ‘Terug naar de Toekomst’ vastgesteld. Naar aanleiding hiervan is onder meer een digitale cultuurhistorische waardenkaart ontwikkeld. Met deze informatieve kaart worden karakterisering en waardering van het cultuurlandschap, cultuurhistorische objecten en elementen, monumenten en karakteristieke gebouwen en erven weergegeven.

Het op originele wijze betrekken van inwoners met het erfgoed geschiedde bij de zoektocht naar ‘de OER-Oldenzaler’. Hierbij werden de bevindingen van archeologisch onderzoek bij de middeleeuwse begraafplaats rondom het Plechelmsplein

gecombineerd met DNA-onderzoek onder de huidige bevolking. Van de 129 vrijwillige deelnemers konden tien personen genetisch worden verbonden met drie van de op het Plechelmsplein opgegraven en nader onderzochte individuen.

Wat springt eruit? Het project OER-Oldenzaler valt op vanwege de aansprekende en innovatieve manier om actualiteiten en geschiedenis met elkaar te verbinden. Ook blijkt het een hele goede manier om bewoners op een hele persoonlijke manier bij het lokale erfgoed te betrekken.

Zutphen

Het Gelderse Zutphen staat bekend als middeleeuwse Hanzestad en in latere perioden als belangrijke handel- en industriestad. De vestingwerken, pakhuizen, koopmanshuizen en vele torens zijn iconisch voor het beeld van de historische binnenstad. Zutphen kent daarnaast vele wijken, dorpen en buitengebieden met eigen karakters.

Vanwege het grote aantal monumenten is het erfgoed bij de gemeente organisatorisch ondergebracht bij het fysieke domein. Dit zien we al terug in de goed doordachte en verzorgde openbare ruimte. Een mooi voorbeeld is het herontwerp van de IJsselkade, waarbij rekening is gehouden met de historische landschapontwikkeling die teruggaat tot het jaar 900. Daarnaast er een uitstekende samenwerking tussen inwoners, bedrijven, instellingen en gemeente om het erfgoed op de kaart te zetten en het een plek te geven in de actuele en toekomstige koers van de gemeente.

Met interesse wordt uitgekeken naar de ontwikkeling in het Hof van Heeckeren. In dit voormalig stadspaleis zullen het Stedelijk Museum Zutphen en Museum Henriëtte Polak vanaf voorjaar 2017 gefuseerd verder gaan. Met de archeologische dienst van de gemeente in hetzelfde pand wordt het Zutphens erfgoed gepresenteerd en worden nieuwe verbindingen gelegd tussen kunst, erfgoed, geschiedenis en actualiteit. Rond het station wordt een levendige buurt ontwikkeld, de Noorderhaven, met woningen, voorzieningen en kantoren. Voor deze aanvulling op de Zutphense binnenstad met industrieel erfgoed, lofts, ateliers en herenhuizen is een speciale tunnel aangelegd met bijzondere LED-verlichting, ontworpen door lichtkunstenaar Herman Kuijjer. In dit gebied worden historische gebouwen opgeknapt, die gezelschap krijgen van eigentijdse burens. De sporen van handel en nijverheid worden

versterkt door eigentijdse industrie, zoals het Cleantech Center in de voormalige Broodfabriek, dat een broedplaats wil zijn voor duurzame innovatieve technologieën.

Goed voorbeeld vormt het beleid voor Groen Erfgoed. Inwoners en stichtingen verenigden zich in de 'Vakgroep Groen Erfgoed Zutphen', die de beleidsontwikkeling op dit onderwerp zelf heeft opgestart en afgerond. Inmiddels is het beleid vastgesteld in de gemeenteraad en werkt het college aan het eerste voorstel tot aanwijzing van een gemeentelijk groen monument. Ook het project 'Beleef Erfgoed Zutphen' waarbij monumenten toegankelijk worden gemaakt voor publiek, vindt haar oorsprong in een burgerinitiatief.

De gemeente is trots op de manier waarop de kwaliteit, professionaliteit en creativiteit van haar bewoners een belangrijke plaats krijgen bij de beleidsontwikkeling. Veel erfgoed-beleid- en projecten zijn begonnen vanuit burgerinitiatieven. De erfgoednota uit 2013 'Door Zutphenaren voor Zutphenaren!' heeft dit verstevigd en nieuwe initiatieven aangejaagd. Bijzonder is hoe de gemeente een belangrijke regiofunctie vervult en – tegenstelling tot de krimp in de Achterhoek – veel nieuwe inwoners aantrekt, maar tegelijkertijd haar relatieve kleinschaligheid en rust weet te behouden. De gemeente werkt bewust aan dit aantrekkelijke vestigingsklimaat voor jongeren en ondernemers en maakt daarbij effectief gebruik van het Zutphense erfgoed.

Wat springt eruit? Zutphen toont zich in al haar veelzijdigheid, die veel verder gaat dan het cliché van een zeventiende-eeuwse Hanzestad. De gemeente scoort op alle criteria hoog. Zutphen benadert het erfgoed integraal en dat vindt zijn weerslag in de praktijk. Er bestaat een uitstekende uitwisseling van kennis en organisatiekracht met bewoners en organisaties. Met ontwikkelingen als de Noorderhaven zorgt de gemeente dat erfgoed geen decor is, maar een levendig en volwaardig onderdeel van de eigentijdse identiteit. Het cultureel erfgoed wordt succesvol ingezet om het aantrekkelijke vestigingsklimaat van Zutphen te promoten. Het bewijs is de nog altijd toenemende stroom Randstedelingen en jongeren die in Zutphen komen wonen.

afb. 01&02 Noorderhaven

afb. 03 Zutphense ridders

In Beesel doet iedereen het gewoon anders

Het Limburgse Beesel won in 2016 de **BNG Bank Erfgoedprijs** vanwege de grote hoeveelheid aandacht en draagkracht binnen de gemeente voor het cultureel erfgoed. De manier waarop gemeenschap, organisaties en de gemeente vanuit een vanzelfsprekendheid hierbij samen optrokken viel de jury direct op. Frans Tegels, medewerker Ruimtelijke Ontwikkeling en verantwoordelijk voor cultureel erfgoed binnen de gemeente, blikt terug op het winnen van de eervolle prijs.

Terugkijkend startte de aanloop naar de **BNG Bank Erfgoedprijs 2016** al in 2014. In dat jaar nam Beesel namelijk deel aan de **Entente Florale**; de verkiezing van het groenste dorp van Nederland. Je zou denken dat het bij deze prijs alleen om het groen gaat, maar dat is niet zo. Ook de manier waarop je omgaat met cultureel erfgoed speelt hierbij een rol. Beweegreden voor de Gemeente Beesel om mee te doen was voornamelijk om te peilen waar wij stonden en om te leren welke verbeterpunten we zouden kunnen meenemen. Tot onze verbazing wonnen we deze prijs en kregen we het predicaat **Groenste Dorp Nederland 2014**, met als gevolg dat wij het jaar daarop deelnamen aan de Europese competitie. Daar behaalden we vervolgens in 2015 een mooie zilveren plak. Toen de uitnodiging voorbijkwam om deel te nemen aan de **BNG Bank Erfgoedprijs** was onze wethouder direct enthousiast: cultureel erfgoed zit diepgeworteld in onze gemeenschap en de smaak van erkenning hadden we al te pakken door deze groene prijzen.

Om te worden meegenomen in de beoordeling van de **BNG Bank Erfgoedprijs** hoefden we eigenlijk niet veel meer te doen. Er moest een motivatiebrief geschreven worden met daarbij

een document over de inzet van je erfgoedbudget. In onze brief lichtten we onder andere uit dat Beesel zich vooral onderscheidt met drie zaken. Dat is het Draaksteken, aangewezen tot immaterieel cultureel erfgoed. Daarnaast het Beesels Keramisch Erfgoed, dat in onze gemeenschap een prominente rol heeft. En tenslotte de manier waarop wij samenwerken met de gemeenschap, zoals de plaatselijke Heemkundevereniging. Daarnaast kwam de rol die onze jeugd vervult ook aan bod.

Hoewel wij zelf dachten dat wij als kleine gemeente, naast die grote genomineerde broeders, weinig kans zouden maken, gingen we als een kleine maar dappere Asterix in het grote Gallische Rijk aan de slag voor de pitch die we aan de jury moesten presenteren. Hoe vertel je in vijf minuten wat je doet met erfgoed? En waarom is dat bijzonder of onderscheidend? Op 19 januari 2016 stonden we voor de jury (die al onaangekondigd in de gemeente was geweest) onze pitch te geven. Wij gebruikten daarbij een filmpje met voice-over van basisschoolleerling Marijn, winnaar van de voorleeswedstrijd op school. Zo konden wij ook laten zien dat wij de jeugd echt zoveel mogelijk bij het cultureel erfgoed betrekken. Bij de laatste

vraag van de jury “waarom wij de prijs zouden verdienen” antwoordde de wethouder kort maar krachtig: “omdat dat de mooiste beloning zou zijn voor de Beeselse gemeenschap”. En inderdaad, het is ook een bekroning op de inzet van al onze vrijwilligers en betrokkenen. Bij de prijsuitreiking in maart was de conclusie van de jury dan ook **dat het erfgoed wordt gedragen door de gemeenschap en in het DNA van elke inwoner zit**. Dit omvat het ook helemaal en geeft het beste aan waarom de prijs bij ons is geland.

Inmiddels heeft onze gemeenschap, van jong tot oud, in augustus 2016 de unieke zevenjaarlijkse traditie het Draaksteken weer mogen opvoeren. Dit keer hebben 15.000 bezoekers genoten van het openluchtspel en de historische optocht.

Natuurlijk gaat ondertussen ons werk gewoon door en staan er drie gemeentelijke monumenten op de nominatie om een herbestemming te krijgen. Maar zeer bijzonder en zeker ook leuk om te doen is dat wij nu tussen onze normale bezigheden door samen met **Kunsten '92** en het Kenniscentrum voor Immaterieel Erfgoed Nederland de prijsuitreiking van de **BNG Bank Erfgoedprijs 2017** organiseren. Een mooie gelegenheid om kennis uit te wisselen met anderen, te laten zien waar Beesel gewoon anders in is, ofwel wat een kleine gemeenschap te bieden heeft.

Want Beesel doet het **Gewoon Anders** en **Gewoon Samen!**

COLOFON

22 **Tekst** Maria Lamslag
& Heleen Alberdingk Thijm
Uitgave Kunsten '92
Herengracht 62, 1015 BP Amsterdam
info@kunsten92.nl
Ontwerp www.studio026.nl

Financiële ondersteuning door
BNG Cultuurfonds
Erfgoedplatform van **Kunsten '92**

De **BNG Bank Erfgoedprijs** is een initiatief van het Erfgoedplatform van **Kunsten '92**. De geldprijs van €25.000 wordt beschikbaar gesteld door hoofdsponsor **BNG Cultuurfonds**.

Kunsten '92

LEDEN ERFGOEDPLATFORM KUNSTEN '92

BOEI Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed
www.boei.nl

BRAIN Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland
www.archiefbrain.nl
Dutch Culture

www.dutchculture.nl
Erfgoedvereniging Heemschut
www.heemschut.nl

Federatie Grote Monumentengemeenten
www.monumentengemeenten.nl

Federatie Ruimtelijke Kwaliteit
www.ruimtelijkekwaliteit.nl

LCM Landelijk Contact van Museumconsulenten
www.museumconsulenten.nl

Mondriaan Fonds
www.mondriaanfonds.nl

Nationaal Restauratiefonds
www.restauratiefonds.nl

Museumvereniging
www.museumvereniging.nl

NvBA Netwerk voor Bedrijfsmatig Archiveren
www.nvba-info.nl

OPEN Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland
www.openerfgoed.nl

R.P. de Jong Archiefadvies
www.rpdjongadvies.nl

Stichting Erfgoedpartners
www.erfgoedpartners.nl

Stichting Nationale Archeologiedagen
www.archeologiedagen.nl

Kenniscentrum voor Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN)
www.immaterieelerfgoed.nl

VOIA Vereniging Ondernemers in Archeologie
www.voia.nl

Aan de wieg van het Erfgoedplatform staat **Kunsten '92**, de landelijke belangenorganisatie voor de hele kunst-, cultuur- en erfgoedsector, met 370 leden uit alle disciplines: theaters, musea, orkesten, toneel- en dansgezelschappen, kunstenaarsorganisaties, letteren, beeldende kunst, film, architectuur, muziek, vormgeving, creatieve industrie, erfgoedorganisaties, [nieuwe] media, brancheorganisaties en fondsen.

In 2009 bleek dat ook de erfgoedsector behoefte had aan een gezamenlijke lobby en kwamen enkele erfgoedorganisaties bijeen bij **Kunsten '92**. Inmiddels bestaat het **Erfgoedplatform** uit vele leden uit alle hoeken: roerend en onroerend materieel erfgoed, en ook immaterieel erfgoed [zie linkerpagina]. Het Erfgoedplatform introduceerde de **BNG Bank Erfgoedprijs** als stimulering voor goed gemeentelijk erfgoedbeleid en verspreide bij gemeentelijke en provinciale verkiezingen praktische beleidsagenda's over erfgoed. Momenteel bereidt het Erfgoedplatform [samen met extra organisaties zich voor de gelegenheid hebben aangesloten] zich voor op het Europese Erfgoedjaar 2018.

De leden van het Erfgoedplatform komen regelmatig bijeen om te spreken over en te anticiperen op actualiteiten en bredere maatschappelijke tendensen die raken aan erfgoed. Ook signaleert het platform eventuele incidenten en urgente ontwikkelingen die aandacht behoeven.

Meer informatie vindt u op www.bngerfgoedprijs.nl

BNG Bank Erfgoedprijs 2017

Jaarlijks wordt aan de gemeente met het beste beleid op het gebied van cultureel erfgoed een nationale prijs toegekend: de **BNG Bank Erfgoedprijs**. Voor erfgoed in brede zin: gebouwde monumenten, archeologie, museale collecties en archieven, maar ook historisch landschap, groen, mobiel en immaterieel erfgoed. En erfgoed voor de jeugd: erfgoededucatie!

Het moet gaan om lokaal beleid dat op draagvlak kan rekenen in de samenleving en dat doorwerkt in het totale beleid van de gemeente. Beoordeeld worden dus projecten, initiatieven, evenementen, maar ook beleid en besluiten van de gemeente. De **BNG Bank Erfgoedprijs** bestaat uit een bedrag van € 25.000 dat het BNG Cultuurfonds beschikbaar stelt. De winnaar wordt ieder jaar bekend gemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst, in de gemeente die de prijs het voorgaande jaar heeft gewonnen. De eerste winnaar in 2010 was de gemeente Dordrecht. Daarna namen de gemeenten Westerveld [2011], Schiedam [2012], Kampen [2013], Bergen op Zoom [2014] en Beesel [2016] de prijs en de cheque mee naar huis. De **BNG Bank Erfgoedprijs** is een initiatief van het Erfgoedplatform van **Kunsten '92**, met het BNG Cultuurfonds als hoofdsponsor.